

تفسیر فرات؛ میراثی ارزشمند در تفسیر روایی شیعی

تفسیر فرات اثر فرات کوفی یکی از منابع و مصادر ارزشمند تفسیر روایی شیعی است که مشتمل بر ۷۷۵ روایت است و آیاتی که در شأن اهل بیت(ع) نازل شده است را تفسیر و تبیین کرده است.

تفسیر فرات اثر فرات کوفی یکی از منابع و مصادر ارزشمند تفسیر روایی شیعی است که مشتمل بر ۷۷۵ روایت است و آیاتی که در شأن اهل بیت(ع) نازل شده است را تفسیر و تبیین کرده است. این تفسیر در قرن سوم هجری نگارش یافته و از قرن چهارم مورد توجه و رجوع مفسران و قرآن پژوهان قرار گرفته است.

به گزارش اینکنا، تفسیر فرات اثر فرات کوفی یکی از منابع و مصادر ارزشمند تفسیر روایی شیعی است که مشتمل بر ۷۷۵ روایت است و آیاتی که در شأن اهل بیت(ع) نازل شده است را تفسیر و تبیین کرده است. این تفسیر در قرن سوم هجری نگارش یافته و از قرن چهارم مورد توجه و رجوع مفسران و قرآن پژوهان قرار گرفته است.

درباره نویسنده تفسیر فرات

ابوالقاسم فرات بن ابراهیم کوفی از محدثان و مفسران بزرگ شیعه در عصر غیبت صغری بود. او در عصر ثقة الاسلام شیخ کلینی و ابن عقده می زیسته و زادگاه وی کوفه بوده که در آن عصر مرکز دانش و نقل حدیث و ثقل دانشمندان بشمار می رفته است.

با نگاهی به زندگی و مشایخ و اساتید حدیثی وی روشن می شود که او زیدی مذهب بوده است؛ گرچه روایاتی از امام باقر(ع) و امام صادق(ع) نقل می کند و بسیاری از روایات شیخ صدوق به فرات می رسد و همچنین روایاتی درباره سرچشمه نورانی ائمه(ع) که برخلاف دیدگاه های زیدیه در این باره است نقل می کند، لذا احتمال داده شده که وی شیعه اثنی عشری باشد، اما در آغاز زیدی بوده است. در هر حال، با این که این کتاب عمدتاً در فضایل اهل بیت(ع) گردآوری شده، اما نکته ای دال بر دوازده امامی بودن مولف یافت نشده است و نمی توان گرایش فرات را به اعتقادات زیدیه از نظر دور داشت.

درباره تفسیر فرات

تفسیر، با مقدمه کوتاهی آغاز می شود سپس با جمله «اما بعد هذا تفسیر آیات القرآن مروی عن الائمة» به ۹ روایت در معرفی قرآن می پردازد. مولف در مقدمه کتاب روایتی را از اصیغ بن نیاته به نقل از امیرالمؤمنین(ع) نقل کرده است که فرمود: قرآن چهار قسمت است؛ یک چهارم آن خاص ما اهل بیت(ع) است، یک چهارم آن در مورد دشمنانمان است و یک چهارم آن واجبات و احکام، یک چهارم آن حلال و حرام است؛ و کرائم قرآن یعنی آیات شاخص قرآن در مورد ماست.

این کتاب با اندکی آشفتگی به ترتیب فعلی سوره ها تنظیم شده است، بدون اینکه در تفسیر آیات ترتیبی رعایت شده باشد. نکته دیگر اینکه برخی از سوره ها هم تفسیر نشده اند. اکثر روایات نقل شده در تفسیر، ناظر به مقام والای اهل بیت(ع) می باشد و در این میان ولایت حضرت امیرالمؤمنین(ع) بیش از دیگران مورد توجه قرار گرفته است. البته این اهتمام بیشتر به پنج تن آل عبا منعطف است و با توجه به گرایش احتمالی مولف به زیدیه، تا امام سجاد(ع) نیز کاملاً مشهود است ولی در مورد سایر امامان(ع) حجم روایات بسیار اندک است.

نخستین روایت نقل شده در تفسیر سوره حمد از امام صادق(ع) است که فرمود: پیامبر(ص) بسمله را با صدای بلند خوانده است. دومین روایت درباره تفسیر آیه «اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» است که رسول خدا(ص) فرمود: صراط مستقیم همان دین خداست که جبرئیل بر محمد(ص) نازل کرده است و در تفسیر «صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لَا الضَّالِّينَ» فرمود: خداوند شیعه علی(ع) را با ولایت مشمول نعمت کرده است که در پرتو آن نه مشمول غضب خدا هستند و نه گمراه می شوند.

چنانکه اشاره شد این تفسیر، به روش ترتیبی است و براساس ترتیب سوره ها تنظیم شده است. با این حال، فرات کوفی تنها آیاتی را آورده که به باور او ارتباطی با تعالیم و اعتقادات شیعی داشته و در شأن اهل بیت(ع) بوده اند. باید توجه داشت که تفسیر فرات کوفی، تفسیر روایی است بدین معنا که او تنها به ذکر روایات تفسیری پرداخته و هیچگونه اندیشه گری، اجتهاد و اظهار نظر شخصی درباره معانی آیات ارائه نکرده است.

وضعیت چاپ و انتشار کتاب

تفسیر فرات نخستین بار در سال ۱۳۵۴ در نجف به اهتمام و مقدمه شیخ محمدعلی غروی اردوبادی چاپ شد. این چاپ که در قم

نیز افست شده است، ۷۶۶ حدیث دارد. همچنین این تفسیر در ۱۴۱۰ در تهران به تصحیح محمدکاظم، با ۷۷۵ حدیث، چاپ شد.